

HƏYATI SEVMƏYİN GÖZƏLLİK DÜSTURU

Əli Rza XƏLƏFLİ

İlkin müşahidəmə görə "Nəməlum gözəl" hekayəsi İsxanım yaradıcılığında xüsusi yer tutur. Bu hekayədəki canlılıq, təbiilik oxucunu öz cazibəsində saxlayır. Məna ilə gəlir ki, İsxanım bu hekayədə həyatın bir parçasını olduğu kimi qərar və lə təqdim edə bildirmişdir. Sadəcə istedadının tələbatına uyğun olaraq həyatın bir parçasına özünün rənglərini əlavə edib. Zövqünə uyğun olaraq ona forma verib, don bicip. Beləliklə, əsərinin həyatın bir parçası olduğuna daha çox inandırıcılıq götürüb.

Ümumiyyətlə, İsxanım hekayələrində həyatın özünü görmək olur. Sanki inansın ki, onun yazdığı əhvalatın hansısa hissəsini iştirakçı olmasın, hərdə görmüşsən, bu adamları (əsərin qəhrəmanlarını), bu və ya digər dərəcədə tanıyırsan, onlarla ünsiyyətdə olmasan.

Getdikcə daha çox inanıram ki, İsxanım yazdığı hekayələrdə təsvir olunan hadisələrin ya iştirakçısıdır, ya bu hadisələrin yaxından müşahidə edib, ya da olmuş əhvalat kimi hərdənsə, kimdənsə eşidib, yaddaşına yazıb. Bu, əlbəttə, şərti qənaətdir. Müəllifin həyatı heqiqətə sadıq olduğunu, birbaşa həyata nəfəs aldığı təsdiq edən psixoloji qənaətdir. V.B.Bellinski deyirdi ki, bütün hallarda oxucu haqlıdır. Əgər belədirsə, onda mən də özümü haqlı hesab edirəm. Çünki "Nəməlum gözəl" oxuducaq sevdiyim bir rəssamın az qala bu hekayədə təsvir olunan, hadisələrlə üst-üstə düşən həyatı gözəlirimin önünə gəldi. Heqiqətən həmin rəssamı yaxşı tanıyırdım. "Xala rəssamı" fəxrli adına layiq görürdüm. Gənciyədə təsadüfən tanış olduğum bir avropalı təzəlin arxasına ömrünün 60 ilindən sonrakı səfərə çıxdı. Və ömrünün də qiribətində yaşayırdı. Ad çəkəndim, ancaq bu nəməlum görünən əhvalat göstörür ki, həyatın təsiri hekayələri yazmaq üçün tükənməyən bir mənbədir. Qalır yalnız onu İsxanım kimi görmək, duymaq, əsərin qəhrəmanlarının yaşadığı hissələri öz canından keçirəcək yazıya gətirmək.

...Bir tələbə rəssam Moskvada təzəliklə onun Ümumittifaq sərgisindən qayıdır; təsadüfən onun gözlərdi təyayere uçuş üçün gecikir və təsadüfən Parisə uçan təyayere də səfər üçün gecikir. İki ayrı-ayrı təyayərinin sərgisində hələ lınanında tanış olur; avropalı sərgisinin gözəl, cavan bir qadındır, bəklisi sərgisinin işə gənc oğlan, tələbədir. İsxanım iki ayrı-ayrı dünyanın insanını çox

ustalıqla bir-birine yaxınlaşdırır, onları tanış edir. Haqiqi, təbii insan hissələri ilə bu müxtəlif dünyanın adamları taleyin onlara ayırdığı birçə gecədə qovuşa bilərlər. Demək, aradək məsafə, dil, adət-ənənə fərqləri insanları bir-birinə doğmağadın hissələrin qarşısını ala bilər. Yazıçı tələfin edir ki, istər şərqli ol, istərsə də qərbi; insan hissələrinin dili eynidir. Dünyanı bəlmək istəyənlərə bundan artıq və üstün bir mesaj ola bilər. Hamı demək, dünyanı tutmaq iddiasında olan fəthçilər, "tükü siyasətlər" öz bölüşdürücü niyyətləri ilə insanları bir-birinə yadlaşdırma bilərlər. Bəli, bu yeganə dil - insani hissələr dili, görünür, dünyanı sonuncu xilaskarı kimi son nəticədə qalib gələcək. Bu, yazıcının bəşəri heqiqəti namıdır.

Bir günlük doğmalığı sona çatır. Təzəcə başlanmış hekayət ilə bu birçə gecə ilə də qurtarır. Ancaq həyatda qurtaran bu hekayət düşüncədə, rəssamın mənaivi həyatında davam edir. Həmin birçə gecənin heqiqəti ilə rəssam bütün yaradıcılığı boyu zirvədəki yerini qoruyub saxlayan "Nəməlum gözəl" əsərinə yazırdı. Və həmin əsərin bəxş etdiyi bitib tükənməyən intəhasız zövqün bəxş etdiyi hissələr rəssamın öz həyatının tələbatını təmin etmiş olur əbəd yaradıcılıq qaynağı kimi, sehirli iskar kimi. Bu əsərdən aldığı enerjinin gücü ilə o, yaratmaqda davam edir. Nəhayət, əsərinin Parisin muzeyində sərgiyə təqdim edir. İndi həyatının ahlı çağında ona maddi vəsait də gərəkdir. Öz əsərinə fantastik qiymət qoyur, baxmayaraq ki, ehtiyac içərisində yazıyır; ona görə fantastik qiymət qoyur ki, onu kimsə nəməlum gözəldən ayıra bilməsin. Çünki uzaq gənciyədə gördüyü nəməlum gözəl, həmin o birçə gecədə gördüyü gözəl Allahın yaratdığı donunda, yəni çılpaq Allahın həmişə gözələrinin qabağında idi. Hər dəfə həmin əsərə baxdıcaq Allahla sitayiş edirmiş kimi hissələr keçirir, qəlbindəki səssiz duyğu nəğmələrinə oxuydu.

Əsər rəssamın qoyduğu qiymətlə alınır. Bəs onu kim alıb? Bir fransız kolleksioneri. O, gənciyədənin üzvi bəri dəyərləri rəsm əsərlərini toplamaq "xəstəliyinə yoluxub". Kolleksiyaçı xanım sanki həmin əsərdə öz həyatının bir parçasını gördüdü. O, rəssamı tapmaq istəyirdi, inamli axtarışlar aparır, məlum olur ki, bu rəssam ilə onun gənciyədənin tapdığı ideal obrazdır; tapdığı və itirdiyi ideal obrazı. Axır ki, kolleksiyacı xanım rəssamına məktub yazır və diplomatik missiyalar vasitəsi ilə ona göndərir.

Bu vaxt Bekkə, özündən kasıb hücrəsində bir rəssam "Nəməlum gözəl" in xiffətini bir rəssam "Nəməlum gözəl" in xiffətini bildirdi ki, bir daha nəməlum gözəli görmək ona qismət olmayacaq. Bu xiffətini ona xəstəlik yatağına salan.

Məktub rəssama çatacaq, çatmayacaq... yazıçı bu barədə məlumat vermir. Amma hər halda oxucu varlığını bir ümid işığı sızdır.

Yazıçı bu hekayənin əvəlinə Jeffery Deaverdən belə bir epigraf gətirir: "Bir kəliməlik ümid və ümitsizliyin hər ikisinin var olduğu yerdə və onlardan bir gəldiyi zaman, yalnız əns sirin xətrələrlə saxlayaraq, o birini demək olar ki, tamamilə sıxdırmaq çıxarır". Zənnimcə, bu təzis-epigraf insan ümidini qorumağın zəruriyyəti bir daha

oxucuya xatırlatmaq, həm də hekayənin məğzini ifadə edir. Görünür, insan həyatı həm də ümid və ümitsizlik arasındakı savaşdan ibarətdir. Kolleksiyaçı xanım ona görə rəsm əsərlərini toplamaq xəstəliyinə yoluxmuşdu ki, o, nə vaxtsa öz rəssamını bir də görmək ümidini itirməsin. Belkə, topladığı rəsm əsərləri onu həmin rəssamın izinə sala biləcək. Rəssam işə "Nəməlum gözəl" i ona görə ümidlə yaratmışdı ki, nə vaxtsa, o, gözəli tapıb əsərinə ona təqdim etsin. Bütün bunları esərdə yoxdur. Ancaq oxucu təsəvvüründə yaranır; özü də zərurət olaraq.

Nədənsə mənə elə gəldi ki, dünyamızın indiki durumu - Azərbaycan xalqına və Azərbaycan topraqlarına düşmən münasibəti baxımından özünü diklə edən bir-iki məqamı da yazmalıyam. Fransanın başçısı olaraq erməni terrorçularını müdafiəsi, əslində, bəşəri heqiqətə xəyanətdir; insanlığa xəyanətdir. Bu hekayənin tərcümə edilib fransız oxucusuna çatdırılması yazıçı niyyətini tamamlayırdı.

İnsan hissələri illüziya deyil, həyatdan gəlir və bəzən həyat hadisələrinə ən sərt və düzgün qiymət verə bilər.

İsxanım bilərəkdən, ya bilməyərəkdən, bəlkə də, yazıçı intuisiyanı ilə erməni terrorçularının tərəfini tutan məklri Fransa siyasətinə də insani baxımdan deqiq və aydın cavab verib.

Bəlkə, həmin kolleksiyacı xanım yazıyır... Bəlkə, elə bu hekayəni də gördüb oxuyacaq...

***

Get-gədə mənim düşüncələrimə belə bir qənaət hakim kəsilir ki, sənətin (ədəbiyyatın və incəsənətin bütün növləri üzrə) birinci missiyası insanları arasındakı irq, din sərhəd ayrılıqlarını götürsün. Əgər sevgi hissələri insanları bir-birine qovuşdurma bilən duyğular sərhəd tanımır, demək, insanlar ayrı-ayrı sərhədlər qeyri-insani əməlin nəticəsidir. Bir anlığa dünyamızı sərhədsiz təsəvvür edə. İnsanları müəyyən olunan qanunlarla, qadagılarla bir-birindən ayırmaq, əslində, elə ümumdünya səviyyəsində bir terrorudur. Bu "terror" mahiyyətində müxtəlif niyyətlər və səbəblər var: əlbəttə, obyektiv və subyektiv səbəblər.

Görünür, ümumi bəşəri düşüncənin inkişafında elə bir mərhələ, elə bir zaman gəlib çatmalıdır ki, insanlar ümumilikdə sərhədlərdən imtina etsinlər. Bunun üçün ayrı-ayrı xalqların mənaivi mühitindəki qəsbkarlıq niyyətlərini doğuran virusu yüksək ali hissəlerin təsiri ilə vaksino olmalıdır... Faşist ideologiyası, digərinin topraqlarını zəbt etmək niyyətləri, qeyri-qanuni yollarla sərvət toplamaq istəkləri... talançılıq, oğurluq qanundan kənar qısaşılıq meylləri... bütün bunlar qeyri-insani hissələrdir. Bütün bunlar insanlığın inkişafına mane olan əməllərdir. Və bəşər nəsli nə vaxtsa, bütün bunlardan imtina etməlidir.

Nə vaxtsa... insani dəyərləri uca tutanlar, insanı yer üzünün əgəri kimi ideoloz edənlər oturub "nə vaxtsa" nı gözləyə biləzlər. Xüsusilə, sənət və sənətkarlar üçün əns missiya insanı ideoloz etmək, insanı qorumaqdan demək insanlıq deməkdir, dayanmadan əli hissələrə hazırlanmalı, bu ali duyğuların insanı normaya çevirmək üçün mübarizənin davam etdirilməlidir.

Sənətin mübarizəsi insani fiziki cəhətdən mehiv edən bəşər mədəniyyəti-

nə zərbələr vuran silahlarla törədilən müharibələrlə aparılır. Sənət insanın duyğularına təsir etmək, onu öz içərisində monon zənginləşdirmək yolu ilə, onu daxilin böyütməklə mübarizə aparır.

Bu duyğuların, bu düşüncələrin indiki məqamda qənağı, sübhəsis. İsxanım "Nəməlum gözəl" əsəridir. Bu əsərin birbaşa mahiyyətində ən ali duyğularla bir-birinə doğru can atan insanların istəkləri dayanır.

Əsər bir daha tələfin edir ki, bu qarşılıqlı təsirlər duyğular üçün sərhədlər heç bir əhəmiyyət kəsb etmir.

"Nəməlum gözəl" əsəri İsxanımın yaradıcılıq temperaməntinə uyğun olaraq öz başlanğıcı həyatın sakit bir axarından gətirir: "Azərbaycan Ali Rəssamlıq Məktəbinin sonuncu kurs tələbəsi gənc rəssam Moskvada keçirilən tələbə rəssamların ümumittifaq sərgisindən qayıdır. Hələ lınanında qəddiyətini başlanmasına yaram saat qəddiyətini təyayərinin gecikdiyini və ləqiq məlumatın bir saat sonra verib-cəvabı elan edilir. Həmin gün bir çox uşaqlar, təsəvvür salmışdı, bu səhabədən də, gözəlmə zalında yəna ənsə, yəra düşmə. Gənc rəssam bir tərəfdə dərdə qəzəmləyə başladı, boşluqdan hər tərəfə göz gəzdirdi, gedib-gəlməli süzürdü... Göründüyü kimi, bu epizod hər bir səfərin adı bir təəsəvvür təsiri başlıyır. Oxucuya elə gəlir ki, burada onun diqqətini cəlb edəcək heç nə yoxdur. Az qala hekayəni oxumaq niyyətindən də qaşma bilər. Amma, ən nəhəng çayları da öz başlanğıcını sikkə bulaqından aldığı yaddaşımıza gətirəcək, bu sakit, hay-küysüz həyat lövhəsinin bətinində hansısa bir enerjinin sikkəli qaldığını və üzə çıxmaq üçün mənim gözələyini təsəvvür etmək bizim üçün çətin olmaz.

Bundan sonra qəhrəmanlarla tanışlıq mərhələsi gəlir. 30-35 yaşlı xanımı müşahidə edən 20-25 yaşlı gənc tələbə oğlanı qəzəmlərimin öntündə canlandırır. Yüzlərlə adamin arasından yazıçı fərqlərini baxmayaraq bir-birinin diqqətini cəlb edən cavan qız və gənc oğlan arasında yaranacaq ünsiyyət əsas səbəblər ilk baxışdan onların zahiri görkəmlərinin olduğunu deyən müəllif əsl mahiyyətini üstündən-sanki sikkütə keçir. Əlbəttə, bəz əsərdə cəvəyan edən hadisələrin ümumi fonundan çıxış edərək onların bir mənaivi açıqlıq keçirdiklərini, bu açıqlıq dəfə edəcək hissələrlə mübarizə apardıqlarına da, deyəyən, elə əvvəlcədən duyumağ, hiss etməyə başlıyır.

Az-çox həyatın rənglərindən baş çıxaran hər kəs üçün düşüncəsində özünü ideoloz etdiyi bir obraz yaranır. Qadınlar belə bir kişi obrazını xəyallarında qurur, heykəllərə həssaslığı ilə onu az qala sonuncu cizgilərinə qədər təsəvvür edir. Hatta romantikamın güclü təsəvvüylə imkanları ilə onlar ideoloz etdikləri obrazla xəyalən yazıyır, onunla nəfəs alır. Zaman keçdikcə bu xəyalin heqiqət olduğuna daha çox inanır, onu varlıqlarında yazadırlar. Xüsusilə, əgər həyatda heqiqətdən belə bir hadisə olubsa, bu və ya digər dərəcədə yaddaşda iz buraxan obrazı gərubsə, tanıybsa, onun nəfəsini reallığı ilə hiss edibə, onda yaddaşın əbəd hakimi ilə ömrütlük sikkur olurlar.

(Əvvəlki 8-ci səhifədə)

Bütün bu dediklərimizi, yəni qadınlar üçün bu və ya digər dərəcədə xarakterik hal kimi təqdir etdiyimiz muqam kişilər üçün də, istisna deyil. Şübhəsiz, bu, həm də psixoloji travmadır. Əgər insanın gələcək həyatında bu travmanı müalicə edə biləcək insanın ruhunun sağlamlığını qoruyacaq, yeni hadisələrini tosir gücü olma-yacaqs, onda insan bu ağırını ömür yaddaş yükünü çevirir və onun faciəsini yaşaması olur. Həyatını tək-tənha başa vuran əzmi qadın və ya kişi tən-yiric? Nə bilək; bəlkə, onları hər bi-rinin həyatında qaynar bir istoklə ya-zşam yoluna çıxırdıqları zamanda qadın üçün bir gənc tolobo oğlan, yaxud ok-sinə, həmin tolobo gənc üçün bir na-mələm gözəl olmayıb.

Artıq bir əsrlər qeyd etdiyimiz kimi tolobo gənc oğlanı və namolun gözəli bir-birində doğru çəkmək üçün təsiri altında olan həyatın getirdiyi təsadüfə xoşbəxtliyinə başlayançına qədəm qoyurlar: "Saat 11 olurdu. Tam bir gün boş vaxtları vardı. Bir qə-dər səhəbt etdikdən sonra, Merinin taklifi ilə, şahara qaçırdılar və Fransa səfirliyinin yaxınlığında bir mehman-xanada hər biri üçün ayrıca bir nömrə götdürdülər. Bütün günü şaharda da-laşdılar. Bir neçə gün idi ki, Moskvada olmasına baxmayaraq, gənc rəssamın şaharda gəzmək üçün kifayət qədər vaxtı olmasızdı. Digər tərəfdən də, onun gənc doladıqları yerlər də, yanın-daki fransız gözəlinin təsiriylə indi ona tamam başqa cür görünür, gənc rəssam bu yerlərin gözəlliklərini sanki indi-ndi hiss edirdi. Axtarılmayan mehmanxanaya döndülər. Restoranda romantik bir şam yeməyi yedikdən sonra hərəkətə otağın gəldi". Bu adi hədi-sədirdi, hətta o qədər də adi olmasa da bu hadisə artıq onların arasındakı milli mənsubiyyət, din, həyat tərzli fərqlərini sərhədlərini barmada-gın edir. Şübhəsiz, onlar müştərk dil imkanında da maldirlərdir. Gənc tolobo Moskvaya sərgiyə gəlmiş və o vaxt onun üçün rus dili ikinci ana dili olub-sa, demək o, bu dili yaxşı bilir. Və de-mək, xanım da egər o dövrün nəhəng ölkəsinin paytaxtına, Fransadan özü tək səyahət edibse, onun da bu dili biləcəyini şübhə yoxdur. Amma burada onu da demək lazımdır ki, dil nə qədər vacib insaniyyət vəsiyyəti olsa da, onlar hissələrin təsiri ilə bir-birini an-la-məyə başlamışdılar. Elo bu hissələr di-li ilə də aralarındakı mövcud dünya sərhədlərini dağıtmağa gücləri çatırdı. Nəce ki, hər biri ayrı-ayrı otaqla olan-dan bir-biri ilə xeyalən danışır, bir-biri-ni çağırır, bir-birində daha yaxın olma-ğa, qovuşmaq istəyi ilə qovrulurlar. Mü-əlif əvvəlcə gənc rəssamın düşüncəle-rini verir. Onun xeyal aləmində baş verən hadisələrin nə qədər qarışılma-sında olduğu hissəs təsvirlərə oxu-cunun diqqətinə çatdırır. Hətta, müəy-yən mənalarda oxucuya elə gəlir ki, əlini başının altına qoyub düşüncələrə dalmış və xeyali istokları ilə cırıpan gəncin təleyri özü yaşayır. Hətta bu onun üçün yaş fərqli də yoxdur. Həttə 70 yaşında kişi və ya cırıpanları öz varlı-ğında hiss edir. Lap elə həmin rəssam yaşda olan bir gənc də belə düşünür: "Gənc rəssamın gözünə yuxu gəlir, Meri ilə keçirdiyi saatların təsirinəndən çıxıb bilmirdi. Qızıl meydanı da o anı yadına saldı - Meri, ətrafda gəc kima məhəl qoymadan, bir-birinə sarılıb öpüşən gənc bir qızla bir oğlanı gəst-ərib dedi: "İndi onlar dünyanı ən bəxtəvər insanlarıdır. Esgədən, sev-gidən miqəddəs da ona bilər ki?" Meri

bu sözləri elə bir həzinliklə dedi ki, o gənclik öpüşlərinin həsrətini çəkirdi sanki... Gənc rəssam özünü saxlayma-ya, yavaşdan öpmək üçün ona tə-rəff əyildi. Bilirdikdənmi, yoxsa təsadü-fən Merinin dodaqlarını öz dodaqla-rında hiss eddi. Gənc rəssam həyatında ilk dəfə idi ki, özündən xeyli yaşlı bir qadınla öpüşürdü və o, tamamilə baş-qa duyğular içində idi. İki mehman-xanaya otağında əllərini başının altına qoyub üzünə gənc rəssam yənə də xeyalən o yaqut dodaqların əsirinə çevrilmişdi. O sanki divardan o biri otağı görür. Merinin də o öpüşlərin təsiri altında olduğunu qarşı edirdi". Müəllif öz obrazlarına xeyli sən də-rəcə səmimi hissələr bəsləyir. Hər birini özünə doğma bilir. Birini obyektivdə saxlayıb digərini kəldəgə buraxır. Digər otaqda cavan xanımın yaşadığı iztirablar onun sərhədləri dağıtmağa istəyini zəiflətmişdir. Hətta, ona to-kan verir, ona çox bəxş edir. Doğru-dur, bizzə elə gələ bilər ki, gənc bir xan-ım üçün ilk tanışlıqdan yaranan bu

müəllif müxaxiləsindən məhrum et-məyək: "Hər iki otağın qapıları eyni anda açıldı və onlar, illərdi görüşmə-miş əşiqələr kimi bir-birinə sarıldılar. Xarıq bir gənc keçirdilər birlikdə. Sa-har təzən hava limanına gəldilər. Na-həyat, tayyara minik başlandı və Me-ri namli gözələrinə minib sürətli yavaş addımlarla uzaqlaşdı. Gənc rəssam Meridən ayrıldığı üçün üzünə kədər çəkdi, bir az nəfəsini dərmək üçün çu-ki-kəlib bir tərəfdə oturdu. Keçirdiyi sa-hana gəcənin təsirinəndən ayılıla bilmir-di. Merinin qışın ilk qar kimi bəm-bəyaz bədəni gözələrinin önünə gətir-dikə, gənc otağı kimi yənə havaycan-dan itirayirdi; qızın dərilmiş bir cüt sağlatlaya bənzər məmələrinin arasın-dakı iki kiçik qaraxal gənc rəssamın məstun etmişdi. Nədənsə, bir çox qadın-larda olan sadi bir xal bu gənc rəssamın xeyalında gəc kəndə olmayan xüsusi bir gözəllik nişanəsi kimi can-lanırdı". Beləcə müəllif məmnunluğu-nu oxucu məvni mühtidənlikə tam-lığına şahid olur. Gözələrimizin öntün-

duyğularının alovlanması düşüncələri-mizdə nə qədər doğru olduğumuz ə-n yaxşı sübutdur: "Bu əsar insanın ən çox canlılığı ilə ovunurlar, məstun edir. Burda xüsusi bir ruh, xüsusi bir sevgi var. Müəllif adi bir qızın deyil, sevgilisinin naturasını yaradır sanki... Məncə, bu əsar bir diplom işi müdafiə etmək üçün həddindən artıq böyük hesab edirik ki, "Namolun gözəl" bu gənc rəssamın böyük uğur-larının başlanğıcıdır. Buna qətiyyənlə şübhə etmirəm". Qoca rəssamın yad-dəşinə yaşayın gənclik duyğularının təsiri ilə dedikləri sənəmlərini bir dü-şüncə tosir bağışlayır. Bu qoca rəssam-ın düşüncələrinin altı qatında ifadə olunmuş məna həm oxucunun, həm yazıçının, həm də sənət xirdarlarının qəmətinə ifadə edir. Boli, bu əsar rəssamın təleyində həlləcləri rol oynayır. Onu həyatın digər ətri, keçmiş hissələ-rindən məhrum edir. Müəyyən məna-də həm də rəssamın faciəsini təmin edir. O, pul qazana bilmir, ələ dur-mur, bütün ömrünü səninin məğzində meyarə çevrilmiş sevgi duyğularını tərənnüm edən "Namolun gözəl"lə birgə yaşayır.

***

HƏYATİ SEVMƏYİN

GÖZƏLLİK DÜSTURU

qarışılma-mış hissələrin bünövrəsi çox həssasdır, kövrəkdir. İlk baxışdan büt-ün bunlar ötri hal kimi görünür. Amma təzliklə bu gənc xanım hiss edir ki, varlığında tüğyan edən hissələ-rinin qarşısını almaqda acizdir. Və bu yer-də heç bir iddia, yalançı qürur qü-vvə kəsb edə bilməz. Onun daxilindəki hissələrin qarşısında insanları bir-birine yaxınlaşmağa mane olan hələ də müəyyən məna, dəyər anlamı daşıy-yan nə varsa, hamısı gücsüzdür. Elo ona görə də o, cəsarətlə yerindən qal-ır, sonsuz istoklə. Artıq günün əvvəl-ində başlamsı olan xoşbəxtlik hissəle-rini öz canında yaşamaq üçün ayağa qalxır. Və sanki dünyanın sərhədlərini dağıdır. İndi onun üçün en doğma me-kan Paris deyil, Fransa deyil, onun üçün en doğma məkan min bir istoklə can atdığı həmin gənclik hərətətli, istok-klə həkimdir. "O biri otaqda da eyni ab-hava hökm sürürdü. Meri əridən ayrıldıandan sonra birinci dəfə idi ki, belə acgözlüklə onun dodaqlarından yapışmış bir kişiyə rast gəlmişdi. Belkə də, açıq havada olmasaydılar, həmin an Meri öz hərəkətlərini cavabdeh ola bilməyəcəkdi. Gənc rəssamın zəli kimi onun dodaqlarına çökması, sonra da etdiyi hərəkətə görə qız kimi utanaraq üz istəməsi Meriya xüsusi zövq verir-di. Otağında havacandan özünə yer ta-pammayan və fransız gözəli hiss edirdi ki, ictimayri özündə deyil, indi hansısa bir qüvvə onu təcrübəsiz, utancaq, eyni zamanda dəli etirəslə dolu o gənc rəssamın yanına çəkirdi". Müəllif təsvirləri o qədər canli, qəhrəmanları-nın temperamentinə uyğun gələn elə bir hərətətə qələmə alımb ki, bu gö-rüşdən alınan zövqün təsirinəndən oxu-cunu məhrum etməməkdən həmin hissəli bu qeydlərin arasında özünə öz təməlinə imkan yaratmağa tənzid-çidli humanizmi kimi qavramaq oxu-cu-dan illəmə edirdim. Bözən bizim əsərə estetik yansımamızın ovaqtını müəyyən təhlikələr müəllif cümələrinin arasında dəyərmiş monarlar çat-dırmağı peşə yansımamızı kimi özü-mizə bərc bilirik. Amma unuduruq ki, müəllifin təqdimindəki duyğuların canlılığı bizim təhli süzəgöcdən ke-çən düşüncələrimizdə daha üstün və daha güclüdür.

Başqa sözlə, bu görüşdən sonra rəssamın yaşadığı hissəli, duyğuları tam təsovvür etmək üçün oxucunu

də canlanan səhnə öz həyatımız gən-clitləri ilə qovuşaraq insan xoşbəxtli-yinin bözən olma-tım kimi görünən zivrolərində xeyalən gəzşir və bu xoşbəxtliyin nədən ibarət olduğunu anlamaq hissindən məmnunluq duyuru-q. Beləcə, bu çox dəyərli oxucu hissələrinə təsir edə biləcək gücdə ya-ranan lövhələr həyatın gözəlliyi, həyatın dəyəri haqqında yaddaşımıza çox maraqlı izlər buraxır. Bu cür canli löv-hələr həyatı insana sevdirmək baxı-mından əvəzsizdir, heç nə ilə dəyəri ölgülməyən dəyərlərdir. Belkə də sə-nətin bu cür təsiredici gücü olmasaydı, heç insanan həyatı bu cür əsəv bil-məzdi. Baxmayaraq ki, dinlər, mistik düşüncələr, mövhum aləmlər min illərdi insanalara tələin olunur. İnsan-lar gözələrin cənnət haqqında hər cür xeyali səhnelər yaradırlar. Açıq həya-tı sevmək, həyatda yaşamaq hissəni bu qeyri-real düşüncələrin demək olar ki, həlledici təsiri olur.

Beləcə, sonsuz duyğular mənbəyi olan film əsərin birinci hissəsi başa çatır. Biz daha uzaq ölkəyə uçub get-miş namolun gözəli - Merini daha görmürük. Amma bizə yaxın olan mü-hitdə rəssamın həyatını izləmək imka-nındaydıq.

Rəssamın həyatında Merinin rolu bir-birində zidd tərəfdən yaddan çıxmayacaq hadisələrə davam edir. Rəssam Merini unuda bilmədiyi üçün onun xeyali ilə yaşayır. Və nəhayət bir gün qəlbinin hökmi ilə o yaddan çıxmayan görüşün təsiri altında onun obrazını rənglərə çevirməyə başlayır. Rənglər rəssamın xeyalındakı hərəm-niyə ilə tənzimləndikcə canlı bir insan gözələrimizin önündə dil açb danışma-ğa başlayır. Biz yazıçıdan daha çox rəssamla diləşirik. Onunla ünsiyyətə girmək, bəlkə onunla birgə o gözəlin canlanmasında iştirak edirik. Axi biz öztimizdə də xeyalən rəssamlaşq məvni yəni həmin gözəlin rənglərə çevir-ilmiş obrazını özümüzə doğma bili-rik. Onunla birgə nəfəs alırıq, onunla birgə həyatın xoşbəxtlik anlarının da-vamı olmasını istəyirik. Rəssam əsə-rini diplom işi kimi müdafiə surasına təqdim edəndə qocaman rəssamın

Bundan sonrakı hadisələri 70-ki il-lərin ikinci yarısından sonra görürük. Rəssam öz əsərləri ilə Fransada - Pa-riisdə təşkil olunan sərgidə iştirak et-mək üçün gedir və şübhəsiz, "Namo-lun gözəl"i də özüylə aparır. Ancaq bu əsəri satmaq fikrində deyil. Elo bu niyyətlə də ona çox bəha - fantastik bir qiymət qoyur. Rəssam maddi cə-hətdən ehtiyac içərisində olsa da, "Na-molun gözəl" in satılmamı istəmir. Ancaq sərgiyə müştəri gözi ilə gə-lənlər arasında bir kolleksiyacı xanım da var. O namolun gözəli görün kimi qadın həssaslığı ilə vurulur, sanki "Namolun gözəl" in təmsalində özünü görür. Elo buna görə də həmin əsəri qiymətinə necə bəha olmağında əsi-lə olmayaraq, alıb öz kolleksiyasına götürür. Bir çox cəhətlərinə görə bu əsər onun düşüncələrini didib-sök-məkdədir. Nəhayət, o şübhələrinin yaxa qurtarmaq üçün soyunub bədən boyu güzünün qarşısında dayır. Rəssamın əsərindəki qadının iki döşünün arasında ki xal öz bədənində ki yerinə görə doqquz görür və bir da-ha sarıdır. O, artıq tam inamla başa düşür ki, bu rəssam onun ötrü boyu unutmamıdığı həmin rəssamdır. İndi ki namolun gözəl bir tərəfə qovuşmuşdur. Amma bu bir tərəfdə uzaq Bakı-da rəssam sanki öz icedalından ayr-dılmış, təleyinin ən ac günlərini yaş-samamda idi. Bundan sonrakı hadi-sələrdə kifayət qədər başa düşmək üçün yazıçı yox qoyur. Və bu bursuz artıq bir yazının tovləndən danışmışıq.

Ancaq bir daha tovləndən etməyə də-yər. Sənət insanları bir-birinə qovuş-urmaq, insanları doğmaşlaşdırmaq, on-lar arasında dini-irəqi, fiziki sərhədləri götürmək missiyasına irərlərdir və bunun ən yaxşı nümunəsini biz "Namolun gözəl" dan aldığımız toos-tilratla qavrayırıq.

Ayrılıqlar insanları xoşbəxtliyinə çökilən səldədir. Həyatı sevməyən gözəllik düsturu. Belkə də, dünyanı xiləs etməyin yeganə yolu bu düsturun açımı ilə bağlıdır.

19.04.2021